

Janusz Łosowski
(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

Wykaz stancji dla deputatów Trybunału Koronnego w Lublinie z roku 1748

ABSTRAKT: Wielkim problemem dla sędziów obradującego w Lublinie Trybunału Koronnego był brak lokali nadających się do zamieszkania przez nich oraz ich służbę. Działo się tak z powodu wynajmowania z dużym wyprzedzeniem dostępnych domów i pokojów przez szlachtę szukającą sprawiedliwości przed tym sądem. Dlatego burgrabia lubelski na czas obrad Trybunału Koronnego w Lublinie musiał rezerwować dla sędziów odpowiednie pomieszczenia w kamienicach miejskich należących do mieszczan i szlachty oraz domy na przedmieściach dla służby i koni. Wykaz stancji z roku 1748, będący przedmiotem tej publikacji, stanowi cenny dowód dbałości ówczesnych władz administracyjnych o należyte funkcjonowanie Trybunału. Jest pierwszym i jak dotąd jedynym dokumentem tego rodzaju udostępnionym badaczom. Został opublikowany na podstawie wpisu zachowanego w księdze grodzkiej lubelskiej.

SŁOWA KLUCZOWE: sądownictwo, Trybunał Koronny, stancje, Rzeczpospolita, Lublin.

Trybunał Koronny, utworzony na podstawie uchwał sejmu warszawskiego w roku 1578, był najwyższym sądem szlacheckim powołanym do rozpatrywania apelacji od wyroków sądów szlacheckich, co wcześniej należało do kompetencji króla. Król zrzekł się swoich uprawnień pod naciskiem szlachty, która nie chciała już dłużej tolerować opóźnień w rozpatrywaniu apelacji kierowanych do króla, ponieważ oddziaływało to negatywnie na funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Rzeczypospolitej szlacheckiej. Sąd ten miał również uprawnienia do rozpatrywania spraw niejako w pierwszej instancji, chociaż na tle kompetencji apelacyjnych stanowiły one margines jego działalności jurysdykcyjnej.

Do kompetencji Trybunału należało rozpatrywanie apelacji od wyroków sądów ziemskich, grodzkich, podkomorskich, komisarskich oraz wiecowych w sprawach cywilnych¹. Ponadto ważny element jego uprawnień stanowiło też rozstrzygnięcie odwołań od orzeczeń sądów grodzkich w zakresie tzw. czterech artykułów grodzkich (podpalenie, napad na dom, rabunek na drodze publicznej oraz gwałt na kobiecie). Trybunał miał również zajmować się naruszaniem obowiązków sądowych i egzekucyjnych przez starostów i urzędników grodzkich². Sprawował on także tzw. jurysdykcję niesporną, przyjmując do swoich akt różnego rodzaju protestacje, manifestacje, zeznania oraz rekognicje, które dzięki temu zyskiwały rangę dowodów urzędowych.

Właściwość terytorialna Trybunału obejmowała obszar Korony, czyli Wielkopolskę i Małopolskę oraz Prusy, a także województwa wschodnie: łuckie, kijowskie i braclawskie, ponieważ próba powołania dla nich osobnego trybunału w Łucku się nie powiodła. Dla terytorium Litwy powołano odrębny Trybunał Koronny Litewski. Trybunał Koronny Lubelski miał sędzić w dwóch miastach, w Piotrkowie oraz w Lublinie. W tym pierwszym mieście rozpatrywano sprawy z terenu województw poznańskiego, kaliskiego, sieradzkiego, łęczyckiego, brzeskiego, inowrocławskiego, mazowieckiego, płockiego, rawskiego oraz z ziem wieluńskiej i dobrzyńskiej. W Lublinie decydowano o sprawach z terenu województw krakowskiego, sandomierskiego, ruskiego, podolskiego, podlaskiego, bełskiego, lubelskiego oraz księstw oświęcimskiego i zatorskiego³.

W Piotrkowie Trybunał miał obradować od poniedziałku po św. Marcynie (11 XI) aż do Niedzieli Palmowej, poprzedzającej Niedzielę Wielkanocną. Natomiast w Lublinie powinien rozpoczynać działalność sądową od poniedziałku po niedzielę przewodniej (pierwszej po Wielkanocy) aż do wyczerpania spraw⁴. Wielkanoc była więc okresem przerwy w pracy Trybunału. Później wprowadzano różne zmiany, które jednak się nie utrzymały. W roku 1678 podzielono sąd najwyższy na dwa trybunały dla Wielkopolski, obradujące w Piotrkowie oraz Poznaniu lub Bydgoszczy, i dla Małopolski, sędzące w Lublinie i we Lwowie. Oba trybunały w Piotrkowie i Lublinie miały obowiązek rozpoczynać swe kadencje od poniedziałku po

¹ *Volumina Constitutionum* (dalej VC). T. 1, oprac. S. Grodziski, I. Dwornicka, W. Uruszczak, Warszawa 2005, s. 408–409.

² Tamże, s. 408.

³ W. Witkowski, *Trybunał Koronny w Lublinie – organizacja i funkcjonowanie*, [w:] *400-lecie utworzenia Trybunału Koronnego w Lublinie. Materiały z sesji naukowej z dnia 20 XI 1978*, Lublin 1982, s. 59–60.

⁴ VC. T. 1, s. 410.

św. Franciszku (4 X) i pracować do Niedzieli Kwietnej (Palmowej). Druga kadencja rozpoczynała się w Poznaniu i we Lwowie w poniedziałek po niedzieli przewodniej (białej) i kończyła się w wigilię św. Tomasza (21 XII)⁵. W następnym roku druga kadencja zamiast w Poznaniu miała odbyć się w Bydgoszczy⁶.

W skład Trybunału wchodziłi deputaci świeccy wybierani na sejmikach zwanych deputackimi, zwoływanych corocznie we wrześniu. Województwa większe wybierały większością głosów po dwóch deputatów, a mniejsze po jednym. W sumie funkcję deputacką sprawowało 16 osób z Wielkopolski oraz 11 z terenu Małopolski. Oprócz nich skład tego sądu uzupełniało sześciu deputatów duchownych, wybieranych przez kapituły także w terminie wrześniowym. W sumie komplet sędziowski tej instytucji sądowej tworzyło 33 członków.

W następstwie korektury Trybunału dokonanej w roku 1736 zwiększono liczbę sędziów do 50 i ta liczba utrzymała się do końca epoki saskiej. Z prowincji małopolskiej miało pochodzić 27 posłów, a z wielkopolskiej 23⁷. Przedstawiciele kościoła było 13, z których w składzie sądu mieszanego mogło zasiadać sześciu⁸. Kadencja sędziów tak świeckich, jak i duchownych trwała jeden rok. Na następną kadencję mogli być wybrani dopiero po czterech latach⁹.

Na czele Trybunału stał marszałek, a sędziom duchownym przewodził prezydent. Minimalny skład uprawniony do sądenia spraw świeckich obejmował sześciu sędziów. W przypadku rozpatrywania spraw duchownych lub dotyczących dóbr duchownych minimalna liczba sędziów musiała być większa i obejmować po sześciu sędziów świeckich i duchownych. Wyroki zapadały większością głosów i miały charakter ostateczny. W przypadku równowagi głosów w sprawach, w których występowała strona duchowna, musiały być one odesłane do rozstrzygnięcia przez sąd sejmowy¹⁰. Egzekucja wyroków trybunalskich należała do właściwych terytorialnie urzędów grodzkich.

Sędziowie w okresie sprawowania swojej funkcji mieli prawo do urzędowej stancji, tak jak ich służba¹¹. Zgodnie z konstytucją z 1598 r. do uprawnień starostów należał przydział lokali, w których sądził Trybunał, czyli lubelskiego i piotrkow-

⁵ *Volumina legum* (dalej VL). T. 7, Petersburg 1860, reedycja Warszawa 1980, s. 30; W. Bednaruk, *Trybunał Koronny. Szlachecki sąd najwyższy w latach 1578–1794*, Lublin 2008, s. 133.

⁶ Tamże.

⁷ W. Bednaruk, dz. cyt., s. 263.

⁸ Tamże.

⁹ VC. T. 1, s. 407.

¹⁰ Tamże, s. 408.

¹¹ W. Bednaruk, dz. cyt., s. 271.

skiego, a sędziowie nie mogli ingerować w te sprawy¹². W literaturze upowszechnił się pogląd, że kwatery były przydzielane sędziom z uwzględnieniem ich pozycji w Trybunale, co powodowało, że marszałek i prezydent otrzymywali lokale najlepsze i najbliższe miejscu obrad¹³.

Urzędowe stancje przysługiwały także deputatom duchowym oraz ich służbie, chociaż w świetle praktyki nie zawsze z nich korzystali. Stan taki utrzymywał się do roku 1768, w którym na mocy konstytucji wprowadzono wynagrodzenia dla sędziów, likwidując jednocześnie urzędowy przydział kwater dla nich¹⁴. Dla zapobieżenia nadmiernemu wzrostowi cen lokali do wynajęcia w okresie trwania sesji Trybunału zobowiązano starostów do ustanowienia cennika stancji, grożąc osobom nieprzestrzegającym go i bezprawnie podnoszącym ceny najmu kwater nałożeniem kary w wysokości 100 grzywien¹⁵.

W Piotrkowie sędziowie duchowni wywodzący się z kapituły wrocławskiej dysponowali własnym domem i mieszkali w nim aż do zakończenia wielkopolskiej sesji Trybunału. Potem wykorzystywali dom ks. Godaczewskiego, pochodzącego z Piotrkowa. Do dyspozycji mieli też inne domostwo, które zakupił dla nich arcybiskup gnieźnieński i uzyskał jego zwolnienie od powinności miejskich¹⁶. Duchowni członkowie Trybunału otrzymywali od swoich kapituł odpowiednie kwoty pieniężne, przeznaczone na remont i wyposażenie użytkowanych lokali¹⁷. Stanowiło to dowód nadzwyczajnej dbałości kapituł o materialne warunki życia swoich członków, pełniących odpowiedzialne funkcje sądownicze.

Sędziowie trybunalscy nie zawsze należycie dbali o przydzielone im lokale, dlatego starano się zapobiec tego rodzaju negatywnym praktykom. W konstytucji uchwalonej na sejmie w roku 1726 nakazano starostom lubelskiemu i piotrkowskiemu, aby wyznaczyli stałe kwatery dla sędziów trybunalskich, zarówno świeckich, jak i duchownych. Każda z nich miała składać się z jednego mieszkania w kamienicy na drugim pięttrze oraz domu na przedmieściu przeznaczonego dla

¹² Tamże, s. 272.

¹³ Tamże.

¹⁴ VL. T. 7, s. 326; W. Bednaruk, dz. cyt., s. 273.

¹⁵ VL. T. 7, s. 326.

¹⁶ S. Chodyński, *Trybunałsicy z kapituły wrocławskiej. Na podstawie akt kapitułnych*, Włocławek 1911, s. 59; H. Karbownik, *Deputaci duchowni na Trybunałach Koronnym i Litewskim*, „Kościół i Prawo” T. 10, 1992, s. 200; W. Bednaruk, dz. cyt., s. 273.

¹⁷ S. Chodyński, dz. cyt., 59.

służby i koni¹⁸. Marszałkowi Trybunału przysługiwały dwa mieszkania przeznaczone na jego potrzeby oraz dwa domy dla osób mu towarzyszących¹⁹.

Uprzywilejowanie marszałka i prezydenta wynikało nie tylko z faktu, że cieszyli się wysokim prestiżem, ale też ze względu na to, że mieli obowiązki reprezentacyjne. Przykładowo, musieli wydawać uczty dla deputatów po wyborze na te funkcje oraz na reasumpcję, czyli uroczyste rozpoczęcie obrad Trybunału²⁰. Marszałkowi Trybunału okazywano powszechny szacunek, czego dowód stanowiło wystawianie wart wojskowych przed jego kwaterą²¹. Równie dużym prestiżem cieszyli się deputaci, przed którymi wartownicy pełniący służbę przed ratuszem, w którym obradował Trybunał, prezentowali broń, a magnaci i szlachta zwracali się do sędziów z uniżonością, bez względu na posiadaną przez nich pozycję społeczną oraz stan majątkowy²².

Wykaz wyznaczonych kwater miał być oblatowany w aktach grodzkich. Za nieopublikowanie go starostom miast trybunalskich groziła kara. Po zakończeniu sesji Trybunału, a przed opuszczeniem zajmowanych kwater deputaci trybunalscy musieli zwracać je ich właścicielom na podstawie inwentarza²³, który zapewne sporządzono przed przekazaniem im lokalu do użytkowania. W przypadku wyrządzenia szkód sędziowie trybunalscy musieli wynagrodzić je właścicielom, a oni byli zobowiązani do ich usunięcia, aby lokal mógł służyć w przyszłości kolejnym deputatom trybunalskim. Za wszelkie zaniedbania w tym zakresie gospodarz miał odpowiadać przed sądem miejskim.

Sędziowie musieli płacić za zajmowane lokale, ale wysokość opłat ustalały władze miejskie²⁴, co stanowiło dla nich niekorzystną praktykę. Przypadki niedbałego użytkowania pomieszczeń i domów przydzielonych deputatom musiały zdarzać się częściej, skoro w XVIII w. szlachta zebrana na sejmikach halickim (1736 r.) i lubelskim (1746 r.) domagała się wprowadzenia opłat dla deputatów trybunalskich za użytkowane przez nich pomieszczenia²⁵.

¹⁸ VL. T. 6, s. 219; W. Bednaruk, dz. cyt., s. 272.

¹⁹ Tamże.

²⁰ J. Kitowicz, *Opis obyczajów za panowania Augusta III*, oprac. R. Pollak, Wrocław 1951, s. 204, 224.

²¹ Tamże, s. 220.

²² Tamże, s. 220–221.

²³ Tamże; S. Chodyński, dz. cyt., s. 59.

²⁴ H. Karbownik, dz. cyt., s. 200; W. Bednaruk, dz. cyt., s. 272.

²⁵ W. Bednaruk, dz. cyt., s. 273.

Publikowany wykaz stanowi dowód przestrzegania konstytucji z roku 1726. Sporządził go w imieniu starosty nie podstarości, ale burgrabia. Kompetencje tego urzędnika starościńskiego w Lublinie trudno określić z powodu braku badań. Konstytucja sejmowa z roku 1507 nałożyła na burgrabiów obowiązki związane z utrzymaniem bezpieczeństwa i egzekucją kar sądowych. Zobowiązała ich także do osiadłości na terenie ziemi, w której pełnili swoją funkcję, oraz posiadania dóbr ziemskich²⁶. W niedalekim grodzie chełmskim burgrabia był odpowiedzialny za obronę zamku oraz budynków należących do grodu, a także zarządzanie folwarkiem starościńskim²⁷. Z ramienia starosty uczestniczył w elekcjach urzędników miejskich oraz ustalaniu taks na produkty rzemieślnicze i artykuły spożywcze²⁸. W Lublinie musiał dodatkowo zatroszczyć się o zaspokojenie potrzeb lokalowych sędziów trybunalskich.

Z treści wykazu wynika, że prezydent otrzymał w Lublinie dwie kamienice oraz dwa lokale dla swojego otoczenia, zgodnie z wyżej wymienioną konstytucją. Zadbano też o marszałka, przekazując mu do dyspozycji okazały pałac Lubomirskich, położony poza obrębem miasta, ale niedaleko od miejsca obrad sądu. Musiał w pełni zaspokajać potrzeby przewodniczącego sądu, ponieważ nie przydzielono mu mieszkań w kamienicach. Dodatkowo otrzymał dwie stancje dla służby. Ten fakt potwierdza słuszność poglądu wyrażonego przez W. Bednaruka o związku między jakością przydzielanego sędziom lokalu a miejscem zajmowanym przez nich w hierarchii urzędowej, przynajmniej w przypadku osób kierujących sądem.

Kwaterunek trybunalskich sędziów w mieszkaniach prywatnych oraz dworcach czy domach zajezdnych może współcześnie dziwić. W osiemnastowiecznych realiach mieszkaniowych stanowił jednak konieczność. W tym czasie w Lublinie z powodu dużej liczby przyjezdnych zdarzały się kłopoty z zapewnieniem *locum* przybyłym sędziom oraz ich służbie, o czym świadczy końcowy fragment wpisu do akt grodzkich zawierający wykaz stancji. Nie zachowały się materiały, na których podstawie byłoby możliwe ustalenie, jak dochodziło do jego sporządzenia. Brakuje także wzmianek pozwalających na rozstrzygnięcie problemu zasad doboru lokali przez urzędników grodzkich. Nie wiadomo też, czy uzgadniano

²⁶ VC. T. 1, s. 193.

²⁷ J. Łosowski, *Kancelaria grodzka chełmska od XV do XVIII wieku. Studium o urzędzie, dokumentacji, jej formach i roli w życiu społeczeństwa staropolskiego*, Lublin 2004, s. 98–99.

²⁸ Tamże.

z właścicielami decyzje o przekazaniu ich domów na potrzeby deputatów, ale jest to bardzo prawdopodobne.

Nie są znane przypadki zwalniania w roku 1748 niektórych mieszczan z obowiązku przekazywania swoich mieszkań do dyspozycji osób przybywających na obrady Trybunału Koronnego. Praktyka taka występowała w przeszłości, o czym świadczą dwa fakty. W roku 1603 po pożarach na lubelskich przedmieściach król Zygmunt III zwolnił ich mieszkańców z obowiązku wynajmowania stancji osobom przyjeżdżającym w sprawach prywatnych na obrady Trybunału, które musiały z tego powodu kwaterować w gospodach²⁹. Zwolnienie to powtórzył król Władysław IV w roku 1635³⁰.

Gospodarze lokali po ich przekazaniu sędziom Trybunału musieli na czas jego obrad poszukać sobie nowego miejsca zamieszkania, co dla niektórych mogło stanowić istotny problem. Nie dotyczył on jednak wszystkich mieszczan obarczonych obowiązkiem kwaterunku sędziów trybunalskich. Niektórzy z nich oprócz kamienic, które musieli oddać do czasowego użytku deputatów oraz ich służby, posiadali również dworki na przedmieściach, które ze zrozumiałych względów wyłączono z przymusowego kwaterunku. W takiej szczęśliwej sytuacji znajdował się jeden z Jelińskich, który posiadał dworek na Krakowskim Przedmieściu³¹. Jeszcze lepszą pozycję miał Piotr Gwinciński, rajca i burmistrz, który był właścicielem dwóch dworków na tym samym przedmieściu³². W 1748 już nie żył, a jego kamienicę użytkowali spadkobiercy. Natomiast Józef Wierzbic, burmistrz i rajca, posiadał folwark przy gościńcu dyskim³³.

Wartość źródłowa wykazu jest znacząca, ponieważ wcześniej żaden tego rodzaju dokument nie był znany badaczom zajmującym się dziejami Trybunału Koronnego. Sporządzony w postaci pisemnej podział stancji stanowi dowód wykonywania przez starostę obowiązku, który w roku 1748 zrealizował za pośrednictwem burgrabiego. Edytowany wykaz można też uznać za interesujący szczegół dotyczący działania ówczesnej administracji starościńskiej. Wyznaczenie z urzędu stancji deputatom rozwiązywało bardzo ważny dla nich problem. Natomiast właścicielom lokali objętych kwaterunkiem dostarczał istotną dla nich informację urzędową, ułatwiającą przygotowanie się do wypełnienia urzędowego obowiązku, na co mieli w roku 1748 sześć tygodni. Ponadto publikowany wykaz zawiera szereg cennych

²⁹ Archiwum Państwowe w Lublinie (dalej APL), Dokumenty miasta Lublina, sygn. 161.

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże; APL, Akta miasta Lublina, sygn. 295, k. 228v.

³² Tamże, k. 228.

³³ Tamże, k. 58v (rejestr raty pogłównego z 26 IX 1741 r.).

informacji dotyczących lubelskich kamienic, w tym także będących własnością urzędników miejskich, więc w istotny sposób wzbogaca wiedzę o stanie ich posiadania w mieście.

Oryginał dokumentu się nie zachował. W pudle z kopiami z roku 1748³⁴ nie ma też jego odpisu, natomiast omyłkowo umieszczono go w jednostce aktowej tej serii, ale gromadzącej dokumentację z 1743 roku³⁵. Sporządzono go w formie tabelarycznej na podstawie oryginału dostarczonego do kancelarii grodzkiej przez urodzonego Stanisława Lutoborskiego, wysłannika burgrabiego Franciszka Libickiego, który po sporządzeniu odpisu odebrał dokument z kancelarii grodzkiej. Podstawą wydania stał się wpis w księdze czystopisowej, umieszczony pod datą 18 III 1748 r., ponieważ stanowił on ostateczny wytwór, najpełniej odzwierciedlający czynność aktykacyjną lubelskiej kancelarii grodzkiej.

Tekst wpisu przygotowano do wydania zgodnie z instrukcją wydawniczą z roku 1953³⁶. Zmodernizowano w nim pisownię oraz wprowadzono podział na akapity w celu zwiększenia czytelności tekstu. Wbrew wymienionej instrukcji pozostawiono pisownię dużymi literami początków zwrotów grzecznościowych poprzedzających określenia miejsc pochodzenia deputatów. Uczyniono tak, aby zachować dowód stosowania zasady kurtuazji językowej przez osobę redagującą dokument.

Summary

A List of Lodgings for Members of the Crown Tribunal in Lublin in 1748

A great problem for judges taking part in the sittings of the Crown Tribunal in Lublin was lack of premises for them and their servants. It resulted from the fact that many houses and rooms were rented in advance by the nobles who arrived in Lublin to seek justice in the Tribunal. That is why, for the time of the sittings of the Crown Tribunal, the Lublin burgrave had to reserve for judges proper lodgings in houses owned by burghers and gentry in the town and houses on the outskirts for their servants and horses. The list of lodgings from 1748, which is the subject of this publication, is a valuable document on the solicitude of the then administrative

³⁴ Tamże, Księgi grodzkie lubelskie, Relacje, sygn. 305.

³⁵ Tamże, sygn. 290, k. 444–445v.

³⁶ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lepszy, Wrocław 1953.

authorities that the Tribunal could function without any obstacles. It is the first, and as far, the only document of this kind available to the researchers. It was published on the basis of the entry in the Lublin castle-starost book.

KEYWORDS: judiciary, Crown Tribunal, lodgings, Commonwealth of Poland, Lublin.

Tekst źródłowy

Kopie: Archiwum Państwowe w Lublinie (dalej APL), Księgi grodzkie lubelskie (dalej Kgl), Relacje, sygn. 290, k. 444–445v (Kop. 1); sygn. 304, k. 402v-406 (Kop. 2).

*Dispositionis residentiarum pro illustrissimis ac reverendissimis
ad Tribunali Regni deputatis conscriptionis oblatae*

[k. 402v] *Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Lublinensia personaliter veniens Generosus Stanislaus Lutoborski¹ obtulit et ad acticandum eiusdem officio porrexit [k. 403] infrascriptum inventarium seu dispositionem residentiarum pro Illustrissimis Reverendissimis et Illustrissimis ac Magnificis^a iudicibus^a ex palatinatibus, terris et capitulis ad Tribunal Regni deputatis in fundamento legis publica hic Lublini assignatis confectum et conscriptum, manuque Generosi Francisci Libicki, burgrabii arcis praesentis castrensia Lublinensibus², propria subscriptum infra acticandum^b cuius^b tenor sequitur^c eiusmodi^c:*

Inwentarz albo dyspozycja stancyi Jaśnie Wielmożnym Ich Mościom Panom sędziom i deputatom na Prześwietny Trybunał Koronny Lubelski z kapituł, województ[w] i ziem obranym *in fundamento legis publica anni millesimo septingentesimo vigesimo sexti* [1726] przez urząd starościński *die 15 Martii [III] millesimo septingentesimo quadragesimo octavo* [1748] *anno* spisany i do akt grodu lubelskiego *per oblatam* podany.

Collegium Spirituale, kamienice w murowanym mieście, stancje przypisne.

^{a-a} Kop. 2 iudicibus.

^{b-b} Kop. 2 cujus.

^{c-c} Kop. 2 ejusmodi.

¹ Ur. Stanisław Lutoborski. APL, Kgl, Relacje, sygn. 305, s. 648.

² Franciszek Libicki, burgrabia zamku lubelskiego. Tamże, s. 9. Zob. też: S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*. T. 9, Warszawa 1912, s. 32.

Primo. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza prezydenta kamienic dwie na rogu przebitych, nazywających się Mordanowiczowskie. Przypisnych dwie, karczma Jego Mości pana Gałęzowskiego *ad praesens* panien wizytek, druga dworek Muratowiczowski.

Secundo. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza viceprezydenta, kamienica *ante hac* Lędzinej *ad praesens* [k. 403v] Frostowej, przypisna folwark Pana Zugiewiczza¹.

Tertio. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza krakowskiego starszego kamienica Pana Gęcińskiego², przypisna dom pana Dyanowskiego.

Quarto. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza krakowskiego młodszego kamienica najęta ojców dominikanów³ pierwsze piętro, przypisna dworek Złotnicki na ulicy Panny Maryi.

Quinto. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza lwowskiego kamienica *ante hac* Zakrzewska⁴ *ad praesens* Kolartowej. Przypisna gospoda na przedmieściu karczma Hermsonowska⁵.

Sexto. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza poznańskiego kamienica *ante hac* Grudzowska⁶ *ad praesens* Strykowskiej przebita i nad Krzeminskim na jedną stację. Przypisna gospoda dworek Pana Kałuskiego.

Septimo. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza przemyskiego kamienica pana Babickiego⁷. Przypisna gospoda na przedmieściu dom niewiernego Moszka Żyda.

¹ O folwarku Zugiewiczzowskim znalazła się informacja w rejestrze raty pogłównego z 26 IX 1741 r. AmL, sygn. 295, k. 53.

² Piotr Gienciński, burmistrz i rajca lubelski, zmarły w roku 1744. J. Riabinin, *Rada miejska lubelska w XVIII wieku*, Lublin 1933, s. 33. Jego kamienica została odnotowana w rejestrze raty pogłównego z marca 1748 r. AmL, sygn. 295, k. 166.

³ Dominikanie posiadali w Lublinie w 1748 r. pięć kamienic, w tym jedną wielką. Tamże, k. 168v, 169v.

⁴ Kamienica Zakrzewska została odnotowana w rejestrze pogłównego z 29 IV 1738 r. Tamże, k. 3.

⁵ Karczma Hermsonowska na Żmigrodzie została odnotowana w rejestrach raty pogłównego z 20 VIII 1738 r. (tamże, k. 26) oraz z 15 III 1749 (tamże, sygn. 280, k. 247).

⁶ Kamienica Grudzowska została odnotowana w rejestrze pogłównego z 29 IV 1738 r. Tamże, sygn. 295, k. 4v.

⁷ Michał Babicki, ławnik lubelski. J. Riabinin, *Lublin w księgach wójtowsko-ławniczych XVII-XVIII w.*, (*Materiały do monografii Lublina*), Lublin 1928, s. 58. Posiadał dwie kamienice, które odnotowano w rejestrze raty pogłównego z marca 1748 r. AmL, sygn. 295, k. 167.

Octavo. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza kijowskiego kamienica Dominikańska na ulicy Dominikańskiej idącej od fary do dominikanów. Przypisna gospoda na przedmieściu dworek Pana Brzozowskiego za Bonifratry.

Nono. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza chełmskiego kamienica Pana Jedlińskiego starszego¹ na Grodzkiej ulicy. Przypisna na przedmieściu, niewiernego Czapnika Żyda, [na] przeciwko cerkwi.

[k. 404] *Decimo.* Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza kamienieckiego kamienica w Murowanym Mieście u pana Klosa². Przypisna gospoda na przedmieściu dom niewiernego Żyda Kołtuna.

Undecimo. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza łuckiego kamienica na górze u Prasołowicza³. Przypisna gospoda na przedmieściu dom niewiernego Jakuba Żyda.

Duodecimo. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza kujawskiego kamienica Hermsonowska na Dominikańskiej ulicy, pierwsza od Dominikanów idąca. Przypisna dom niewiernego Żyda Izraela na przedmieściu.

Decimo tertio. Na Jaśnie Wielmożnego Jegomości księdza płockiego kamienica w Murowanym Mieście na Rybnej ulicy Jegomości Pana Dembińskiego. Przypisna dom wjez[d]ny Mortki Nyssyner pod Bazyliany.

Collegium saeculare kamienice w Murowanym Mieście. Stancje przypisne.

Primo. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana marszałka pałac najęty jaśnie oświeconych książąt Lubomirskich. Przypisnych gospod dwoje, jedna dom wjez[d]ny Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana podkomorzego koronnego⁴, druga dworek Świętokrzyski.

Secundo. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana krakowskie[go] starszego kamienica Pana Gęcińskiego na rogu. Przypisna dom niewiernego Borucha wjez[d]ny za młynkiem.

¹ Prawdopodobnie chodzi o Wojciecha Jelińskiego, wójta i ławnika w latach 1729–1737. J. Riabinin, *Lublin w księgach*, s. 56–57.

² Michał Kloss, rajca lubelski. J. Riabinin, *Rada miejska*, s. 34. Jego kamienica została odnotowana w rejestrze raty pogłównego z marca 1748 r. AmL, sygn. 295, k. 167.

³ Kamienica Prasołowiczowej, wdowy, został odnotowana w rejestrze raty pogłównego z 13 VIII 1748 r. Tamże, k. 183v.

⁴ W 1748 r. podkomorzym koronnym był starosta spiski Kazimierz Poniatowski. *Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII w. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, S. Ciara, Ł. Kądziela, T. Nowakowski, E. Opaliński. G. Rutkowska, T. Zielińska, Kórnik 1992, s. 118, nr 718.

Tertio. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana krakowskiego młodszego kamienica u Faruchowicza¹. Przypisna [k. 404v] dom wjez[d]ny Pana Bogackiego.

Quarto. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana oświęcimskiego kamienica u Pana Makarewicza². Przypisna gospoda na przedmieściu dom za młynkiem Kotlarzewszczyzna.

Quinto. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana sieradzkiego starszego kamienica Hermsona³ na rogu. Przypisna gospoda na przedmieściu dom wjez[d]ny Szperlinga.

Sexto. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana wieluńskiego najęte pierwsze piętro w kamienicy Prasałowicza. Przypisna gospoda na przedmieściu dom wjez[d]ny Tchorzewszczyzna nazwany.

Septimo. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana łęczyckiego starszego najęta kamienica *ante hac* Bogdana Sahakowicza⁴ *ad praesens* Aleksego Horhorowicza⁵. Przypisna gospoda na przedmieściu dom wjezdny Pana Szymańskiego.

Octavo. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana łęczyckiego młodszego kamienica pana Ostroroga⁶ na Rybnej ulicy. Przypisna gospoda na przedmieściu dom niewiernego Żyda Szmuyła.

Nono. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana kijowskiego starszego kamienica księży farnych⁷ na rogu pod herbem Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana marszałka Trybunału Lubelskiego. Przypisna gospoda dom wjez[d]ny drugi Izraela w tyle.

¹ Grzegorz Faruchowicz, ławnik lubelski. J. Riabinin, *Lublin w księgach*, s. 58. Jego kamienica została odnotowana w rejestrze raty pogłównego z marca 1748 r. AmL, sygn. 295, k. 169v.

² Jan Makarowicz, burmistrz lubelski. J. Riabinin, *Rada miejska*, s. 33. Należąca do niego kamienica została odnotowana w rejestrze raty pogłównego z marca 1748 r. AmL, sygn. 295, k. 168.

³ Do Hermsonów należały trzy kamienice przy ulicy Grodzkiej, które odnotowano w rejestrze kamienic z 3 IX 1738 r. Być może chodziło o tzw. kamienicę wielką, odnotowaną w 1748 r. Tamże, k. 29v–30, 167.

⁴ Bohdan Sahakowicz, rajca lubelski, zmarły w 1736 r. J. Riabinin, *Rada miejska*, s. 32. Jego kamienica została odnotowana w rejestrze pogłównego z 13 VIII 1748 r. AmL, sygn. 295, k. 181.

⁵ Mieszkał w niej Horchorowicz. AmL, sygn. 295, k. 181.

⁶ Informacja o kamienicy Ostroroga występuje w rejestrach raty pogłównego z 6 IX 1750 r. Tamże, k. 221.

⁷ Kamienica księży obsługujących farę, czyli kolegiatę św. Michała, została odnotowana w rejestrze raty pogłównego z marca 1748 r. Tamże, k. 165v.

Decimo. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana kijowskiego młodszego kamienica Pana Gostomskiego¹. Przypisna dworek Wielmożnego Jego Mości [k. 405] Pana Trypolskiego², podkomorzego kijowskiego³ *ad praesens* ojców Bazylianów.

Undecimo. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana podolskiego kamienica w Murowanym Mieście Pani Celinej⁴. Przypisna dom wjez[d]ny Jaśnie Wielmożnej Jej Mości Pani krakowskiej.

Duodecimo. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana płockiego starszego najęta kamienica u Wielmożnych Panów Sufczyńskich⁵ w Murowanym Mieście. Przypisna dom sławetnego Demsza.

Decimo tertio. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana płockiego młodszego kamienica na rogu *ante hac* Jedlińskiego⁶ *ad praesens* Morelego⁷. Przypisna dworek Pana Szuwarda na przedmieściu.

Decimo quarto. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana mazowieckiego starszego kamienica *ante hac* Sulingowska *ad praesens* Stefanowicza. Przypisna dwór Parysowski.

Decimo quinto. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana mazowieckiego młodszego kamienica w Murowanym Mieście Pana Baura⁸. Przypisna na przedmieściu gospoda dom wjezdny niewiernego Żyda Jakuba.

¹ Andrzej Gostomski, rajca lubelski, zmarły w 1726 r. J. Riabinin, *Rada miejska*, s. 31. Kamienica należąca do jego sukcesorów została odnotowana w wykazie kamienic szlacheckich z 3 IX 1738 r. (ulica Grodzka). AmL, sygn. 295, k. 30v.

² Informacja o dworku Trypolskiego występuje w rejestrach raty pogłównego z 15 III 1749 r. (tamże, sygn. 280, k. 246) oraz z 26 VI 1752 r. (tamże, sygn. 295, k. 207).

³ Antoni Jerzy Trypolski, podkomorzy kijowski. *Urzednicy województw kijowskiego i czernihowskiego XV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. E. Janas i W. Kłaczewski, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 2002, s. 47, nr 230.

⁴ Aleksander Celly, rajca miasta Lublina. J. Riabinin, *Rada miejska*, s. 34. Informacja o należącej do niego kamienicy występuje w rejestrze raty pogłównego z 13 VIII 1748 r. AmL, sygn. 295, k. 184v.

⁵ Kamienica Suffczyńskich została odnotowana w rejestrze raty pogłównego z marca 1748 r. Tamże, k. 167v.

⁶ Być może chodzi o Józefa Jelińskiego, ławnika i wójta lubelskiego w latach 1738–1748. J. Riabinin, *Lublin w księgach*, s. 55–56. Jego kamienica została odnotowana w rejestrze raty pogłównego z marca 1748 r. i w późniejszych materiałach. AmL, sygn. 295, k. 167v, 181.

⁷ Józef Morelli, doktor medycyny i rajca lubelski. J. Riabinin, *Rada miejska*, s. 34.

⁸ Jan Augustyn Baur, burmistrz lubelski. J. Riabinin, *Rada miejska*, s. 34. Należały do niego dwie kamienice, jedna przy ulicy Olejnej, a druga przy ulicy Grodzkiej, które odnotowano w wykazie kamienic z 3 IX 1738 r. AmL, sygn. 295, k. 29v, 30v, 166.

Decimo sexto. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana podlaskiego starszego kamienica *primo* Wierzbicowa¹ *ad praesens* Jungi². Przypisna dworek *ante hac* Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana Jezierskiego, podstarościę grodzkiego lubelskiego³ *ad praesens* Jego Mości księdza proboszcza świętoduskiego.

Decimo septimo. Na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana [k. 405v] podlaskiego młodszego kamienica *ante hac* Dobrogostowska⁴ *ad praesens* do Świętego Ducha należąca. Przypisny dworek Pana Wierzbicza.

Na Jaśnie Wielmożnych Ich Mościów Panów malborskich obydwóch kamienica Marszałkowska w Murowanym Mieście. Przypisne *primo* na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana malborskiego starszego dom wjez[d]ny Ojców Bonifratrów. *Secundo* na Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana malborskiego młodszego dom sławetnego Bernackiego⁵.

Hicque in continenti personaliter comparens Generosus Franciscus^a Carolus^a Ludovicus a Kozlerogi⁶ Libicki, burgrabius arcis Lublinensis, suo et Illustris ac Magnifici Joannis a Zamość Zamoyski, Lublinensis, Rostocensis et caetera capitanei⁷ nomine, providendo omnimodaе integritati adhaerendoque legi publicae intuitu conscriptionis residentiarum Illustribus Magnificis ex palatinatibus, terris, districtibusque electis, Illustribus Magnificis capitaneis seu eorundem officialibus pro comisse sancite de diligentia infert manifestationem pro eo. Quia Illustris ac Magnificus manifestans paratus promptusque erat residentias ad mentem originalium dispositionum cuique Illustri Magnifico Iudicii et ad Tribunal Regni Lublinensi deputato ordine palatinum et terrarum disponere verum quoniam superiores condignationes in lapideis muratis civitatis Lublinensis intra maenia et in circulo [k. 406] praemisse urbis summopere desolatae sine ullo commodo extant exindeque exemplo ante quarum dispositionum

^{a-a} Kop. 1.

¹ Józef Wierzbic, burmistrz lubelski. J. Riabinin, *Rada miejska*, s. 34. Należącą do niego kamienicę odnotowano w rejestrze raty pogłównego z marca 1748 r. AmL, sygn. 295, k. 168.

² Junga, aptekarz lubelski, mieszkający w kamienicy Wierzbicza. Informacja o nim znalazła się w rejestrze raty marcowej pogłównego z 7 VI 1741 r. AmL, sygn. 295, k. 48.

³ Antoni Jezierski, podstarości lubelski. *Urządnicy województwa lubelskiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. W. Kłaczewski i W. Urban, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1991, s. 55–56; J. Riabinin, *Rada miejska*, s. 7.

⁴ Kamienica Dobrogoszczowska została odnotowana w rejestrze raty pogłównego z 21 X 1748 r. AmL, sygn. 295, k. 187v.

⁵ Być może chodziło o dom szewca Bernackiego, o którym zachowała się informacja w rejestrze raty marcowej pogłównego z 20 IV 1739 r. Tamże, k. 40.

⁶ Koźlarogi, inna nazwa herbu Jelita. J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*, Warszawa 1993, s. 143.

⁷ Jan Jakub Zamoyski, starosta lubelski. *Urządnicy województwa lubelskiego*, s. 132.

ordinarii nequerunt, tum denique generosi nonnulorum Illustrium Magnificorum Deputatorum aulici et curiales inscie se manifestandum et officio castrensi stemmata in nonnullis lapideis et residentis adscriptiis alias personas Illustrium Magnificum Iudicum concernendis opposuerunt deposita et victualia relinquerunt per indeque legalem dispositionem similem antiquioribus fieri non permisserunt. Quia propter obviando praemissis ne per haec quovis modo iurisdictionis in subsequens aliqua praxi confundandis diligentiaque officii redarqueretur quam solenissime nomine quo supra iterum iterumque manifestatur. ^aFranciscus a Kozlerogi Libicki, burgravius Lublinensis^a.

^{a-a} Kop. 1.

